

Uro

i skolen

Et oplæg om handlemuligheder
over for undervisningsforstyrrende
uro i skolen

Dette er et revideret arbejdspapir fra
Danmarks Lærerforening, juli 2009
Tak til de som har bidraget med værdifuld
sparring og konstruktiv kritik.
© Copyright 2002
2. reviderede oplag 2009
Illustrationer: Jens Julius Hansen
Layout: Stig Nielsen

ISBN 87-7921-074-0

Forord	4
1. Det nødvendige afsæt	6
2. Hvor står vi?	12
3. Hvordan kommer vi i gang?	16
4. Forebyggelse og foregriben	20
4.1 En fælles forståelse	21
4.2 Læreren som rollemodel	24
4.3 Inddragelse af daginstitutioner	25
4.4 Inddragelse af forældrene	27
4.5 Inddragelse af elevrådet	27
4.6 Inddragelse af klassen	28
4.7 Elevsamtaler	29
4.8 Eleverne i den frie tid	29
4.9 Mobning – også en slags uro	30
4.10 Skolens organisering	31
4.11 Specialundervisning – et sikkerhedsnet	31
4.12 Sikkerhedsarbejdet skal integreres	32
5. Indgreb – til glæde for alle	34
5.1 Alle parter skal deltage	36
5.2 Elever, der næsten altid forstyrrer	37
5.3 Lærerteamet og ledelsen af klassen	39
5.4 Skoleledelsens konkrete beslutninger	40
6. PPR må være smidig	42
7. Kommunen har det overordnede ansvar	44
8. Processen, der aldrig slutter	46
9. Eksempler på urofaktorer, som skolen kan påvirke	48
10. Metoder og materialer	52

Forord

Danmarks Lærerforening beskæftiger sig til stadighed med uro i skolen og dermed med elevernes og lærernes psykiske arbejdsmiljø, og det er der mange gode grunde til. Et godt læringsmiljø og en hensigtsmæssig arbejdsro i klasserne og på skolen er nemlig lige så væsentlig for elevernes arbejdsglæde og udbytte af skolegangen som for lærernes tilfredshed med deres arbejde.

Skolerne har generelt gode erfaringer med bevidst at forebygge adfærdsproblemer ved at anvende anerkendende pædagogiske metoder i forhold til elever og forældre, suppleret med udvikling og opbygning af klare rutiner og fælles normer. Dette kan gøres ved at fokusere på elevernes positive adfærd i stedet for at fremhæve den negative. Og ved at sætte fokus på læreren som rollemodel og leder af klassen. Men problemet med uro kan ikke løses af skolen alene. Det kræver en bred indsats af alle parter, der har indflydelse på skolen.

Erfaringer viser dog, at det hjælper, når hele skolen gør en målrettet og fælles indsats mod uro og anden u hensigtsmæssig elevadfærd, som eksempelvis mobning. Systematisk indsats mod uro i skolen modvirker nemlig også mobning - og vice versa. Vores mål er at øge kvaliteten i skolens arbejde og dermed sikre, at alle børn får den rette undervisning og at forbedre alle elevers udbytte af skolegangen, ikke mindst for elever med særlige sociale og følelsesmæssige problemer, og hermed også lette presset på lærerne.

Arbejds papiret er beregnet som inspirationsmateriale til brug for skolerne og lærerne. Det er på ingen måde en 'færdig opskrift'. De udsagn, der afslutter de enkelte afsnit, er tænkt som arbejds spørgsmål.

Arbejds papiret er lagt ind på foreningens portal og kan frit kopieres, ligesom enkelte afsnit kan vælges ud, f.eks. til bearbejdelse i forhold til lokale møder.

Anders Bondo Christensen

1. Det nødvendige afsæt

Nogle mener, at elever, der forstyrrer undervisningen, skal smides ud af klassen. Andre mener modsat, at hensigtsmæssig arbejdsuro er en naturlig del af moderne undervisning. Dette viser blot, hvor svært det er at definere et begreb, der handler om uhensigtsmæssig uro.

Det er Danmarks Lærerforenings holdning, at skolernes praksis over for uhensigtsmæssig uro i skolen skal være solidt funderet i samfundets og skolens virkelighed og i folkeskolelovens pædagogiske grundholdning.

Den mest omfattende afdækning af uroens omfang, vi har, stammer helt tilbage fra 1997, hvor Undervisningsministeriet undersøgte forholdene på 20 % af landets skoler. Disse tal dækkede over en betydelig variation skolerne imellem.

Selv om meget er forandret siden den gang, viser nyere undersøgelser ude i lærerkredsene imidlertid, at udfordringen ikke opleves som mindre siden 1997. Kommunalreformen har givet kommunerne nogle nye opgaver inden for specialundervisningen – og dermed skolen og lærerne nogle nye udfordringer. I 1997 vurderede lærerne, at for hver 100 børn i folkeskolens normalklasser var

- 62, der næsten aldrig forstyrrer
- 28, der forstyrrer lejlighedsvis
- 5, der forstyrrer en fjerdedel af tiden
- 3, der forstyrrer halvdelen af tiden
- 2, der forstyrrer næsten altid. Én af disse vurderes til at skulle undervises uden for den almindelige klasse.

Mange lærere oplever fortsat i dag, at vanskeligheder i forbindelse med tacklingen af elevers forstyrrende opførsel er en stor belastning i lærerarbejdet. Forældreforeningen 'Skole og Samfund' kom i 2005 frem til, at 84 % af byskolerne har problemer med uro. De lærerstuderende angiver, at frygten for ikke at kunne styre klasserne er deres største karrieremæssige bekymring (Fibæk Laursen, 2006). Eleverne selv peger på uroproblemet som stærkt generende.

Problemerne er altså så udbredte, at der må sættes målrettet ind. Den første internationale TALIS-undersøgelse, hvor lærerne har mulighed for at komme til orde om nogle af deres egne arbejdsbetingelser, er offentliggjort i 2009. Ifølge den føler 10 % af lærerne behov for yderligere kompetenceudvikling med hensyn til disciplin og adfærd mod ca. 20 % i de øvrige europæiske lande, der deltog i undersøgelsen. 25 % af de danske lærere har behov for yderligere kompetencer med hensyn til undervisning af børn med særlige behov. Noget tyder således på, at konsekvenserne af kommunalreformen, hvorefter flere børn med særlige behov kommer i normalklasser, kan være en medvirkende faktor til uroen i klasserne. I hvert fald savner flere lærere kompetencer til at tackle denne situation end til at tackle den egentlige u hensigtsmæssige uro. Tallene viser endvidere, at danske lærere på dette område føler sig bedre rustet sammenlignet med lærere fra andre lande, uanset hvilken type uro der er tale om – men ikke godt nok rustet. Samtidig tyder det på, at lærerne er bevidste om forskellen på den almindelige uro og så den uro, der kan opstå som følge af for mange specialundervisningselever i en normalklasse med for få resurser til at klare opgaven.

Der har været lanceret mange patentløsninger på skolens uroproblemer. Problemerne i skolen er imidlertid altid komplekse. En del har deres udspring på andre arenaer, eksempelvis hjemmet eller fritidsaktiviteter. Skolens ansatte må derfor være bevidste om det enkelte barns hele liv, altså også det, der umiddelbart ligger uden for skolens rækkevidde.

I dette arbejdsblad sætter vi primært fokus på de positive og negative forhold, som skolen direkte kan påvirke. Der skelnes endvidere imellem faktorer, der relaterer sig til kommunen som den overordnet ansvarlige, til skolen generelt, til ledelsen og til lærerne og pædagogerne i SFO.

Kommunen er ansvarlig for forhold som høje klassekvotienter, lange ventetider i PPR og manglende tværkommunale særforanstaltninger.

Skolen og dermed også ledelsen er ansvarlig for retningslinjer over for uro eller mangel på beredskab over for stærkt urolige elever. Endvidere kan der på større skoler være behov for at se på eventuelle u hensigtsmæssige klassedannelser.

For lærernes vedkommende kan udfordringen handle om behov for en mere tydelig ledelse af klassen. De fælles retningslinjer skal håndhæves, og den indbyrdes kollegiale støtte skal styrkes for målrettet at få skabt et godt læringsmiljø med klare, aftalte spilleregler. Samtidig stiller kommunalreformen store nye krav til lærernes kvalifikationer, hvorfor kommunernes uddannelsespolitik også må have fokus på dette.

Der er typisk flere niveauer i spil, når en skoles uroproblemer vokser sig for store. Bagest i denne pjece er opstillet en bruttoliste

med eksempler på uroskabende faktorer, som skolen har mulighed for at påvirke.

Det nødvendige afsæt for en målrettet indsats mod uro er skolens undervisningsmiljøvurdering.

Med udgangspunkt i arbejdspladsvurderingen (APV), undervisningsmiljøvurderingen samt folkeskolens, kommunalbestyrelsens og skolebestyrelsens værdigrundlag, antimobbestrategi og mål formulerer skolen forventninger og krav i tilfælde af undervisningsforstyrrende uro. Forventningerne og kravene er udgangspunkt for udmøntningen af den handleplan, som ledelsen har ansvaret for at udarbejde, og som skal behandles i de samarbejdsorganer, der allerede er på skolen.

En handleplan kan for eksempel indeholde en strategi for, hvordan lærerne bliver opkvalificeret, og hvilke muligheder kommunen og skolen stiller til rådighed for at forebygge, foregribe og tackle uro. Det kan dreje sig om, hvordan man får hul på en debat om skolens uroproblemer i pædagogisk råd, i den faglige klub og i sikkerhedsorganisationen. Endvidere skal elevrådet inddrages i drøftelserne om uroen, der har betydning for elevernes undervisningsmiljø.

Skolen kan sætte temaet på dagsordenen til pædagogiske dage, foredrag, møder, kurser, studiekredse, supervision og vejledning. Planen skal sikre, at omfanget og arten af uro og mobning løbende vurderes, så mål og indhold af skolens generelle udviklingsplan bliver tilpasset de behov, der er.

Med en sådan plan har lærere og ledelse et handleberedskab, der både bygger på kendskab til den specifikke uroproblematik og på konkrete anvisninger.

For pædagogisk råd ligger der en vigtig opgave i at sætte den pædagogiske dagsorden, så lærere, der oplever uro i klasserne, ikke føler, at de står alene, når problemerne skal løses.

I sidste ende er det dog den enkelte lærer, der sammen med elev-

erne står tilbage med problemerne, hvis den samlede indsats ikke er tilstrækkelig til at begrænse uroen i det daglige arbejde.

- Hvad er vores pædagogiske grundholdning?
- Hvad forstår vi på vores skole ved undervisningsforstyrrende uro?
- Hvilke urofremkaldende faktorer virker umiddelbart iøjnefaldende?

2. Hvor står vi?

Før skolen kan sætte målrettet ind, er det vigtigt at definere, hvad der forstås ved uro og gøre fælles status over personalets opfattelse af omfanget af skolens eller klassens uro og mobning. Der skal mindst hvert 3. år foretages en undervisningsmiljøvurdering af elevernes undervisningsmiljø vedrørende det psykiske og æstetiske miljø på uddannelsesstedet, ligesom der mindst hvert 3. år skal foretages en arbejdspladsvurdering. Dette giver et godt fundament for at vurdere, hvordan problemet opfattes. Det betyder dog ikke, at temaet kun bør diskuteres i forbindelse med disse lovpligtige vurderinger.

Lærerne kan i forbindelse med de kollegiale diskussioner starte klassevis: Uroen kan opgøres på et skema og drøftes i klassens lærerteam. Et forslag til skema kan findes på http://www.tess.dk/uronet/klassemema_nyt.doc Lærernes umiddelbare opfattelse sammenlignes med resultatet fra spørgeskemaet, og udviklingstendenserne diskuteres. De miljøer, børnene færdes i, vurderes i forhold til deres mulige indflydelse på den aktuelle situation, eksempelvis hjemmene, daginstitutionerne, sportsklubberne, kammeraterne, klassen, skolen m.v. Til det brug kan skolen hvert år gøre status over de forskellige konkrete miljøers holdninger til forhold, der har betydning for uroens opståen og reaktioner herpå. Spørgsmål, som angår skolen generelt, besvares af skolens ledelse og kan drøftes i pædagogisk råd. Spørgsmål, der relaterer sig til klasserne, besvares af det enkelte team.

For at opnå en fælles forståelse må skolen forsøge at afklare pædagogiske grundholdninger, den hidtidige praksis samt graden eller arten af eventuelle uoverensstemmelser mellem ledelse og personale.

En vigtig del af arbejdet med status- og uroskemaet er at vurdere sammenhængen mellem de afdækkede forhold og omfanget af uro i de enkelte klasser.

De enkelte teams må regelmæssigt gøre status over, hvordan undervisningen bliver gennemført i klassen. Og alle lærere, der har den pågældende klasse, skal deltage og tage medansvar, så ingen føler, at de står alene med problemerne.

I modsat fald vil nogle lærere måske fortsat have meget uro i deres timer og være uden for en bredere vurdering af problemerne – herunder eventuelt også deres egen medvirken til, at uroen opstår.

- Hvordan er skolens aktuelle situation mht. uro?
- Har vi specifikke uroproblemer?
- Hvordan har pædagogisk råd behandlet uroproblemer?

3. Hvordan kommer vi i gang?

Indsatsen mod uro kan naturligvis tilrettelægges på mange måder. Skolens handlemuligheder ud over de lovpligtige vurderinger af temaet er bekendtgørelsen til fremme af god orden fra 1995, en bekendtgørelse, der forventes revideret først i skoleåret 2009-10 netop med fokus på overtrædelse af skolens orden, herunder forældrenes ansvar i den forbindelse. Der er således regler mod uro og mobning.

Men regler alene gør det ikke. Så det, at skolen sætter fokus på de faktorer, der understøtter læringsmiljøet, samtidig med at den melder ud, at undervisningsforstyrrende uro i princippet ikke vil blive accepteret, kan være en god start.

Næste trin er, at lærerne (mere) konsekvent griber ind i konkrete situationer, hvor en eller flere elever forstyrrer undervisningen. Sideløbende må skolen lave en strategi, der er med til at forebygge uro og lægger op til, at der gribes tidligt og konsekvent ind. For uanset hvor intensivt man forebygger, opstår der altid uforudsete situationer i et skoleår. Derfor er det en god ide, at strategien tager højde for de tilfælde, hvor uroen bliver så stor, at det er nødvendigt at reagere med det samme.

En handleplan for indsats over for uro kan altså indeholde:

- **Forebyggelse** gennem øget fokus på positive læringsmiljøer og andre generelle initiativer, der modvirker uro.
- **Foregribelse** ved tidlig indsats, hvor uro kan forventes her og nu, hvis der ikke handles.
- **Indgreb**, når uro faktisk forstyrrer undervisningen.

Skolen, repræsenteret ved bestyrelsen og skoleledelsen, skal fremlægge sine forventninger både til forældrenes og de professionelle samarbejdspartneres indsats, når den forstyrrende indsats skal bekæmpes. Og der er behov for, at samarbejdet om børnenes adfærd og personlige udvikling varer ved, så længe børnene er elever i skolen.

Alle forældre må medvirke aktivt i skole/hjem-samarbejdet i hele skoleforløbet, og forældrene må acceptere deres medansvar for

eventuelle problemer i en klasse. Skolen må vise, at det ikke blot er den enkelte lærer, men skolen som helhed, der ønsker at undgå undervisningsforstyrrende uro. Når de gensidige forventninger er afklaret, er der grundlag for, at forældrene og skolen får en fælles forståelse for nødvendige fællesnævner og spilleregler for, hvordan børnene får en forståelse for deres forpligtelse over for fællesskabet.

Det ideelle vil være, at forventninger fra skolen udtrykkes, samtidig med at forældrene også får chancen for at komme med deres forventninger. Altså en gensidig proces, hvor både forældre, børn og lærere har drøftet og erkendt, at det er vigtigt at have fælles værdier og mål. Både for undervisningen og for elevernes og lærernes liv i skolen.

Nogle skoler udsender forskellige former for forventningslister til forældrene. Hermed får skolen lejlighed til at markere, hvad den forventer af forældre og børn, for at undervisningen skal lykkes. Dette er positivt – hvis forventningerne formuleres i gensidighed, som beskrevet ovenfor.

Skolen skal udarbejde klare forholdsregler mod undervisningsforstyrrende uro og sørge for det fornødne akutberedskab, når der skal gribes ind. Samtidig kan skolen sætte ind på at få lærerne til at samarbejde om metodeudviklingen i den enkelte klasse og opprioritere udviklingen af lærernes kvalifikationer som ledere af undervisningen.

- Hvilke gensidige forventninger og krav har skolen og forældrene defineret?
- Hvordan har skolebestyrelsen i forbindelse med vedtagelsen af et værdiregelsæt drøftet skolens evt. uroproblemer?
- Har skolen og forældrene skriftligt formuleret en fælles holdning til uro?
- Hvordan lyder de generelle forholdsregler vedrørende uro, som lærerne arbejder efter?
- Har skolen et beredskab til at håndtere akutte uroproblemer?

- Er der udarbejdet handleplaner med baggrund i undervisningsmiljø- og/eller arbejdspladsvurderingerne?

4. Fore- byggelse og foregriben

Ved forebyggelse forstås i dette arbejdsblad generelle tiltag, der sigter mod at give børnene optimale vilkår tidligt i skoleforløbet med henblik på at modvirke undervisningsforstyrrende uro. Børnenes færden i mange forskellige miljøer betyder, at skolen må samarbejde med flere eksterne parter i barnets omgivelser. Foregriben finder sted, når der fokuseres på en bestemt elev eller elevgruppe, som skolen skønner er i en truet position. Et eksempel på en konkret handling kan være en ekstraordinær hyttetur med et socialt sigte.

4.1 En fælles forståelse

Skolebestyrelsen skal efter loven udarbejde et værdiregelsæt, der også omhandler almindelig god adfærd samt skolens antimobbestrategier. Det bør naturligvis udarbejdes i tæt samarbejde med inddragelse af hele personalet og eleverne, ikke kun dem, der er valgt af personalet og eleverne som medlemmer af bestyrelsen. I det enkelte team, på afdelingsplan og overordnet i pædagogisk råd, kan lærerne diskutere sig frem til, hvad de opfatter som uacceptabel elevadfærd i de forskellige børnegrupper. Det kan være en fordel at skelne imellem ordensregler og samværsregler. Ordensregler gælder for hele skolen og er vedtaget i skolebestyrelsen. Samværsreglerne, der er underordnet ordensreglerne, gælder typisk for den enkelte klasse og er vedtaget i fællesskab med elever og forældre.

Det er vigtigt at få afklaret, hvordan man som lærer reagerer og ønsker at reagere, når eleverne bryder ordens- eller samværsreglerne. Også når man som lærer ikke er formelt ansvarlig for den pågældende elevgruppe.

Det kan også være gavnligt at udveksle erfaringer om undervisnings- og lektiedifferentiering samt metoder til at inddrage konkrete elever i undervisningen.

I klasser, hvor uroen kommer fra elever med store følelsesmæssige og sociale problemer, kan det for eksempel være svært at bruge undervisningsformer, der kræver en høj grad af medansvar for undervisningen fra alle elever. Omvendt kan overdragelse af større ansvar nogle gange være midlet i en klasse, der ikke trives med for ensidigt lærerstyre.

Pædagogisk råd kan aftale, at emnet uro og eventuelt også mobning er på dagsordenen til alle møder i en periode. Målet kan være at se på status, evaluere særlige tiltag, foretage generel orientering om aktuelle tendenser og specielle forhold vedrørende enkelte klasser eller elever i krise – afgrænset af rammerne om tavsheds-pligten vedrørende enkeltpersoners personfølsomme forhold.

Det vil også være gavnligt, hvis emnet bliver behandlet i den faglige klub og tages op som en del af skolens sikkerhedsarbejde.

- Har skolen på alle niveauer søgt at etablere en fælles, forpligtende uropolitik, der omfatter skolens friere felter som frikvartererne?

Konkret indsats – hvordan?

Der er som tidligere nævnt ingen facitliste på uroproblemet. Der kommer jævnligt nye modeller og metoder, som angiver at være løsningen. Forskellige skoler anvender forskellige metoder til forebyggelse af og indgriben over for uro. Ofte vil det være hensigtsmæssigt, at skolerne anvender flere metoder i denne sammenhæng.

Praktiske undervisningsforløb

Nogle skoler har haft stor succes med særlige undervisningsforløb af praktisk art, men med indbygget teori. En skole har eksempelvis haft en innovationsklasse, hvor eleverne i samarbejde med et stort firma konstruerede og byggede robotter, medens andre klasser havde andre undervisningstemaer med elementer af produktion i sig. Sådanne forløb har over for en del elever haft en positiv effekt. Et eksempel fra Erritsø skole i Fredericia er omtalt i Folkeskolen nummer 7 af 14. marts 2008 samt i netudgaven samme dag.

LP og Pals

Andre skoler har med held valgt at tilrettelægge det forebyggende arbejde med urobekæmpelse efter nogle særlige programmer, der er dukket op i skoleverdenen, som eksempelvis LP-modellen og PALS-modellen. Fælles for dem er, at de fokuserer på faktorer i den urolige elevs omgivelser, der formodes at udløse elevens uhensigtsmæssige opførsel, og derefter søger at eliminere dem. Modellerne sætter så at sige arbejdet 'på formel' gennem nøje beskrivelse af en ganske omfattende, afprøvet, fast procedure for tackling af uro, som kan følges skridt for skridt eller tilpasses lokale forhold, herunder de forhåndenværende tidsmæssige resurser. En forudsætning for anvendelse af sådanne modeller er, at ledelsen inddrager lærerne og det pædagogiske personale i de beslutningsprocesser, der går forud for iværksættelse af en samlet satsning på skolen, således at lærerne føler ejerskab i forhold til den valgte model. Og at de samtidig hele tiden vurderer, om modellerne skal suppleres med andre tiltag.

Skole/hjem-koordinatorer/vejledere

Nogle kommuner og skoler har tilknyttet skole/hjem-koordinatorer. Udover at være resursepersoner for lærerne i forbindelse med skole/hjem-samarbejdet kan de på lærernes anmodning i særlige tilfælde, hvor der er behov for en særlig samtale med hjemmet om elevens adfærd, tage en kontakt til hjemmet som aflastning af lærerne. Desuden praktiserer nogle skoler, at koordinatoren tager på hjemmebesøg alene eller med en lærer, ifølge skolerne med en ofte positiv effekt, hvor forældrene får mere forståelse for betydningen af barnets skolegang og adfærd i skolen. Et af projekterne på Selsmoseskolen i Høje Tåstrup er omtalt i Folkeskolen nr. 5 af 6. marts 2009.

Familieklasser/familielæring

I nogle kommuner og i nogle skoler har man etableret særlige familieklasser, hvor forældre og børn sammen får undervisning. Sådanne klasser vil ofte være organiseret i socialforvaltningsregi, men med såvel lærere som socialfagligt personale som undervisere. Selv om det er eleven, der modtager den egentlige undervisning, er formålet typisk at få forældrene ind i et konstruktivt samarbejde med skolen om i fællesskab at gøre en indsats over for elevens adfærd.

4.2 Læreren som rollemodel

Klassens lærerteam kan sætte et fælles normsæt for deres adfærd i klassen på dagsordenen.

Som indledning kan man forsøge at få afklaret betydningen af læreren som rollemodel og autoritet. Mere konkret kan det for eksempel handle om klassens indretning, normer for overgangen mellem pauser og undervisning, udluftning, oprydning og kutymen, når undervisningen begynder og slutter. Målet må være, at lærerne bliver opfattet som accepterede autoriteter, der med viden og indsigt leder klassen og den enkelte elev frem.

Men det er naturligvis ikke meningen, at lærerne skal gøres ens.

Både for lærernes og elevernes egen skyld skal eleverne lære hensigtsmæssig adfærd sammen med forskellige voksne.

Ifølge folkeskoleloven inddrager læreren i videst muligt omfang eleverne i at planlægge og tilrettelægge undervisningen, ligesom skolen skal samarbejde med forældrene om undervisningen. Men det er læreren, der leder undervisningen og orienterer forældrene om indholdet af lærerteamets aftaler, så forældrene kan bakke op. Inden skolen eller teamene går i gang med en planlagt indsats, kan det være en ide, at lærerne vurderer deres behov for gensidig vejledning og supervision.

- Har det enkelte lærerteam udarbejdet et forpligtende normsæt for læreradfærd i og omkring klassen?
- Har klassen brug for flere faste rutiner?
- Hvordan holdes forældrene orienterede om lærerteamets aftaler?
- Hvordan indgår klasseværelsets fysiske indretning i overvejelserne?

4.3 Inddragelse af daginstitutioner

For de børn, der ikke går i SFO på skolen, kan samarbejdet med institutionerne styrkes med en fast struktur for samarbejdet. Men før strukturen besluttet, er det vigtigt at præcisere forventningerne og målene for samarbejdet om indsatsen for ro i skolen. Det kan for eksempel være at understrege, at det overordnede samarbejde omkring børnenes adfærd og personlige udvikling er en løbende proces i al den tid, børnene er på skolen og i institutionen.

Samarbejdet er lettere, hvis børn i skolens distrikt går i børnehave i samme distrikt.

Det betyder færre samarbejdspartnere i institutionerne og dermed en mere overkommelig opgave, når parterne skal blive enige om, hvordan de opfatter og reagerer på urolig adfærd.

Men selv om denne idealsituation ikke altid er mulig, har det stor betydning, at daginstitutionerne er i dialog med skolen om, hvordan de udvikler børnenes sociale kompetencer før skolestart, samt at skolen kender institutionernes generelle planer for ud-

vikling af børnene – både intellektuelt og personligt. Inden eleverne bliver optaget i børnehaveklassen, kan skolens ledelse – eventuelt gennem socialforvaltningen eller PPR – få et samarbejde med de institutioner, eleverne kommer fra, for at sikre, at skolen får de nødvendige oplysninger om børnene. Dette skal naturligvis ske i respekt for forvaltningslovens regler om videregivelse af personfølsomme oplysninger, der normalt kræver accept fra de pågældende forældre, hvis de skal videregives fra en institution til en anden. Samtidig må skolens ledelse sørge for, at institutionerne får den relevante viden om skolen, for eksempel om skolens værdigrundlag, og at skolen melder tilbage om elevernes skolestart.

Skolens ledelse, herunder SFO, bør især samarbejde med de omgivende institutioner omkring børn med særlige behov og holde hinanden orienteret om væsentlige hændelser i barnets liv med respekt for de begrænsninger, der kan være efter forvaltningslovens videregivelsesbestemmelser.

I særlige tilfælde er det nødvendigt at etablere et egentligt målrettet, tværsektorielt samarbejde omkring det enkelte barn. Et sådant samarbejde kræver typisk, at socialforvaltningen er tovholder i samarbejdet. Overordnet kan samarbejdet medvirke til, at skole og daginstitution hver for sig og sammen opfylder fælles kommunale mål for børn og unge. Eksempler på sådanne samarbejder findes i pjecen "Håndgreb i samarbejdets svære kunst", der er resultatet af et samarbejde mellem Danmarks Lærerforening og Dansk Socialrådgiverforening. Pjecen er udsendt til kommuner, kredse og tillidsrepræsentanter og kan downloades fra foreningens portal.

- Har skolens ledelse kontakt med de omgivende institutioner med henblik på et samarbejde omkring elevernes skolestart?
- Hvordan foregår den rutinemæssige dialog mellem skole og daginstitutioner?
- Er der en praksis for tværsektorielt samarbejde omkring enkelte børn med særlige behov?
- Har kommunalbestyrelsen sikret, at daginstitutioner og skoler har udarbejdet pædagogiske målsætninger og handleplaner?

4.4 Inddragelse af forældrene

For at sikre, at forældresamarbejdet er hele skolens anliggende, kan forældrene i god tid, før deres børn begynder i skolen, inviteres til møde med skolelederen og de kommende børnehaveklasseledere, og – hvis det er muligt – de lærere, der skal have børnene i 1. klasse. Et af emnerne på mødet kan være sammenhængen mellem børnenes sociale kompetencer og elevernes og lærernes mulighed for at lære og undervise i dagens folkeskole. Skolen og forældrene kan allerede her udveksle forventninger til hinanden, og dialogen om det fælles ansvar, som folkeskoleloven forlanger for såvel indlæring som opdragelse og dannelse, kan påbegyndes.

Mødet kan f.eks. holdes et halvt år før skolestart og følges op af endnu et møde lige før eller efter sommerferien med en tydeliggørelse af, at et godt skoleforløb både for deres eget og de andres børn er afhængig af, at alle deltager i møderne. Det kan også aftales, at første punkt på dagsorden ved alle møder er en status over, hvordan det generelt går i klassen. Hvordan fungerer eleverne med hinanden, og hvordan kan sammenholdet gøres endnu bedre?

Et tilsvarende forældresamarbejde kan etableres på skoler, der f.eks. efter 6. eller 7. klasse skal danne nye klasser med elever fra andre skoler. Også her vil det være en god markering at samle alle forældrene på den modtagende skole.

Da forebyggelse altid er bedre end helbredelse, vil diskussion om skolens syn på uro og mobning også bedst finde sted i 'fredstid'.

- Hvordan drøftes skolens uro- og mobbepolitik med kommende forældre?
- Hvordan involveres forældrene i skolens uro- og mobbepolitik?
- Hvilken status har opdragelsesspørgsmål og klassens sociale liv på forældremøderne?

4.5 Inddragelse af elevrådet

Elevrådet spiller en vigtig rolle, når det handler om uro og mob-

ing. Blandt andet for at få eleverne til selv at bakke op om en udvikling væk fra udvendige disciplinerende ordensregler frem mod samværsregler, der styrker elevernes egen regulering af sig selv og hinanden. Både klassevis og skolevis. Eleverne får dermed et medansvar for skolens regler, og samtidig er det muligt at tage de nødvendige hensyn til årgangenes og klassernes forskellighed.

Det kan derfor være en god idé, at skolen opfordrer elevrådet til selv at diskutere ordensregler og uro på skolen. Dernæst kan elevrådet og pædagogisk råd mødes og i fællesskab lægge planer for, hvordan ordens- og samværsreglerne skal opbygges på skolen. Elevrådet kan også deltage i storforældremøder og sammen med skolelederen vise, at de er med på, at det er i alles interesse, at der er en fornuftig arbejdsro i undervisningen, og bakke op bag, at der sættes konsekvent ind over for elever, der forstyrrer undervisningen.

- På hvilken måde er elevrådet inddraget i udformningen af skolens uropolitik, herunder ordens- og samværsregler?

4.6 Inddragelse af klassen

At inddrage alle elever i at få klassen til at fungere som et socialt forpligtende fællesskab er en proces, der begynder allerede i børnehaveklassen og varer ved, til eleverne går ud af skolen. Dette arbejde er med til at forebygge uro og er samtidig vigtigt i forhold til at gøre skolen mobbefri.

Når lærerteamet diskuterer klassens status, er det oplagt, at de samtidig evaluerer denne del af klassearbejdet og drøfter, hvad der skal justeres eller ændres i forhold til deres mål for elevernes alsidige og personlige udvikling – med inspiration fra kommunens/skolens vejledning på baggrund af denne del af materialet fra Undervisningsministeriets projekt 'Fælles Mål, der forventes udsendt i ny udgave efteråret 2009.

Planerne kan f.eks. omfatte særlige aktiviteter, der skal understøtte udviklingen af bestemte elevgruppers sociale og følelsesmæssige kompetencer, så de bedre kan fungere i fællesskabet. Det kan også

handle om i en periode bevidst at satse på at skærpe børnenes empati, så de bedre kan forstå kammeraternes behov i forskellige situationer i undervisningen, i frikvartererne eller på vej til eller fra skole.

En bevidst og udholdende indsats – særligt i skolestarten – i sammenhæng med det omtalte udvidede forældresamarbejde vil næsten altid give bonus.

- Har den enkelte klasse lavet samværsregler?
- Har lærerteamet omkring særligt urolige klasser udarbejdet en plan for klassens arbejder med elevernes personlige og alsidige udvikling?
- Hvordan finder denne del af det udvidede forældresamarbejde i indskolingen sted?

4.7 Elevsamtaler

Det er vigtigt, at lærerteamet har et grundigt kendskab til hver enkelt elev.

Elevsamtaler – i tide – kan have stor effekt, når det handler om at vejlede eller gribe ind, inden et akut personligt problem når at blive til destruktiv adfærd.

Det er skolens ansvar, at forudsætningerne for at have kvalitet i elevsamtalerne i alle klasser er til stede. Det kan således være nødvendigt at sørge for, at der er ekstra lærere til rådighed, når læreren har samtaler med den enkelte elev. Det gælder selvfølgelig i almindelighed, men i særlig grad, når det handler om klasser, der er så urolige, at de ikke kan være alene.

- Hvordan afvikles elevsamtalerne?
- Har skolen afsat tilstrækkelig tid til elevsamtaler?

4.8 Eleverne i den frie tid

Uro og mobning opstår ofte, når eleverne har fri. For eksempel i frikvartererne, på turen til og fra skole, og når børnene er sammen med deres kammerater og venner i fritiden.

Problemer i samværet her forplanter sig tit til klassen. Derfor er

det vigtigt, at børnene også lærer at have det godt med hinanden.

Bortset fra frikvartererne har lærerne og pædagogerne ingen direkte indflydelse på, hvordan eleverne fungerer indbyrdes i den frie tid. Men det betyder ikke, at skolen kan eller skal lade stå til. Skolen skal demonstrere, at den står for den holdning, at det er muligt – sammen med forældre og pædagoger – at påvirke børnenes frie samvær.

Skolen skal være opmærksom på, at frikvarteret er et område, hvor børnene lærer ved at lege og skal lære at lege. Det er her, de skal erfare behovet for fair play og lære det. Lærerne og pædagogerne i SFO og fritidshjem må samarbejde og arbejde bevidst med begreber som godt kammeratskab og de aftale, hvornår det vil være gavnligt at inddrage forældrene, også når det gælder mobning, cybermobning m.v.

- Hvilken opmærksomhed har skolen på eleverne i det frie felt?
- Hvilke kontakter er der mellem lærerne og voksne om børnene i det frie felt?

4.9 Mobning – også en slags uro

Mobning og uro er nært beslægtede fænomener og optræder ofte side om side i skolens hverdag. Mobning skaber utryghed og disharmoni og vil hyppigt medføre aggressioner og konflikter, der kan føre direkte videre til undervisningsforstyrrende uro.

Uroen kan også vise sig som verbal eller fysisk chikane, der er rettet imod enkelte elever. Cybermobning via internettet, sms og mms vendt mod såvel lærere som elever er i denne forbindelse et hastigt voksende problem, som lærerne bør være specielt opmærksom på. Stort set alle aktioner imod uro vil have en positiv effekt på mobning og omvendt. Men der findes også specifikke mål- og metodeovervejelser, der direkte sigter mod at gøre en skole mobbefri. Undervisningsministeriet iværksatte i 2007 sammen med bl.a. Danmarks Lærerforening og andre organisationer en kampagne for trivsel, mod mobning. Materialerne giver megen direkte inspiration om elevmægling, inddragelse af elever imod mobning,

projekt Bedre Venner, med mere. Materialerne samt andre initiativer kan ses på www.sammenmodmobning.dk, ligesom der er megen inspiration at hente hos DCUM (Dansk Center for Undervisningsmiljø).

- I hvilket omfang er skolens uroproblem relateret til mobning?

4.10 Skolens organisering

For at give læreren de bedste muligheder for at få en god kontakt til det enkelte barn må skolens ledelse og pædagogisk råd stræbe efter, at hver lærer er med i så få teams som muligt, uden at det går ud over fagligheden.

Det er især vigtigt i skolestarten.

Når man laver teams, er en fælrdning for nyuddannede lærere også en mulighed. Skolen skal være ekstra opmærksom på, hvordan en meget urolig klasse bliver givet videre til en anden lærer. Klare rutiner er her ikke mindst nyttige for nyansatte lærere. Det kan have en positiv effekt på forebyggelsen af uro at tage teamet med på råd, når skemaerne skal lægges. Over for urolige klasser kan det for eksempel være nødvendigt i perioder at tage højde for, at eleverne ikke er uden opsyn på noget tidspunkt. Ledelsen og pædagogisk råd må også overveje, hvordan frikvartererne er organiserede, og om de fungerer optimalt. Ude- og indeordninger kan være områder, skolen må se på.

- Har skolen en "fælrdning"?
- Er der etableret en særlig praksis omkring lærerskift i klasser med meget uro?
- Er der retningslinjer for organiseringen af pauser og frikvarterer?

4.11 Specialundervisningen – et sikkerhedsnet

Specialundervisningen er et sikkerhedsnet under den normale undervisning, både fagligt og socialt. Der kan efter lokal beslutning være mulighed for, at specialundervisningslærerne kan agere

akutberedskab og overtage undervisningen af stærkt urolige elever, hvis disse i en given situation ikke kan få tilstrækkeligt fagligt udbytte i den almindelige klasse. Skolen må så også have planer og retningslinjer for, hvordan urolige elever bliver sluset tilbage til normalklassen.

- Er der drøftet principper for, på hvilken måde specialundervisningslærerne eventuelt kan agere akutberedskab i forhold til uro?
- Er specialundervisningen tilstrækkeligt fleksibelt organiseret?
- Er der planer for tilbageslutningsfasen?

AKT-arbejde

Under indtryk af uroproblemets art og omfang har de i flere skoler særligt uddannede AKT-medarbejdere, der fungerer dels som en ekstra resurse, der kan tilkaldes af læreren, hvis problemerne bliver for store, dels som vejledere og rådgivere for lærerne med henblik på tackling af vanskeligheder med elever, der udfordrer rummeligheden i klassen.

- Er der etableret et beredskab til tackling af akutte uroproblemer?
- Har skolen drøftet hvordan AKT-lærerne generelt skal fungere?
- Er der drøftet, hvordan AKT-lærerne og specialundervisningslærerne skal samarbejde om et akutberedskab?

4.12 Sikkerhedsarbejdet skal integreres

Sikkerhedsarbejdet på skolen handler både om et godt fysisk og et godt psykisk arbejdsmiljø.

Dårlig akustik og møbler uden lyddæmpning giver med sikkerhed et for højt støjniveau, og det kan – ligesom et dårligt indeklima – i sig selv være med til at give uro. Mange steder kan der rent fysisk gøres noget. Indsatsen for at dæmpe støjniveauet på skolen er således væsentlig.

Arbejdet med urolige elever falder også ind under arbejdet med at skabe et godt og sikkert psykisk arbejdsmiljø. Jvf. Arbejdstilsynets statusrapport fra 2001 om folkeskolens psykiske arbejdsmiljø.

- Hvordan arbejder skolens sikkerhedsorganisation med uro?

5. Indgreb – til glæde for alle

Uanset hvor meget man forebygger og griber tidligt ind, kan der opstå situationer med urolige elever, som kræver, at der reageres her og nu.

En del børn magter ikke umiddelbart at være en del af klassens fællesskab. De kan være så fokuserede på deres egne behov, at de konstant skaber uro og forstyrrelser for de andre elever.

På mange skoler er der ikke noget beredskab til situationer med uacceptabel uro, og den enkelte lærer er overladt til selv at klare det akutte problem. En traditionel nødløsning kan derfor være, at eleven i den resterende del af en time bliver sat uden for døren, bliver flyttet til en anden klasse eller kommer op på skolens kontor. Disse muligheder skal dog alene anvendes som en akut nødløsning.

Som regel ønsker både elever, kolleger og forældre, at læreren reagerer tidligt. Ikke for at straffe, men for at markere, at undervisningen er væsentlig, og at alle har pligt til at bidrage til, at den kan gennemføres godt.

Ikke mindst i forhold til den øvrige klasses rolle som forstærkende eller formindskende faktor er det vigtigt, at læreren som leder af klasserummet markerer og siger stop.

Når læreren griber hurtigt ind over for destruktiv uro, vil det kunne blive til gavn for alle elever. Læreren kan i en fart få genskabt en sund arbejdsuro og sikre den nødvendige aktive medleven i undervisningen fra eleverne til gavn for helheden.

Og hvis skolen samtidig sørger for at følge op og tage sig af den urolige elev, elevens forældre og den lærer, der føler sig presset, vil den hurtige indsats være til gavn for alle parter. En del skoler har succes med etablering af permanente, bemandede akutberedskaber til opsamling af stærkt forstyrrende elever, der hindrer klassens undervisning: 'Oasen', 'Pusterummet', 'Rastepladsen'. Det er vigtigt, at sådanne ordninger har et tydeligt og veldefineret arbejdsgrundlag og bemannes med kvalificerede lærere med kendskab til AKT-arbejde.

- Hvor ligger lærerteamets tolerancetærskel p.t. over for uro, der kræver indgreb?
- Har skolen en praksis for tidlig indsats?

5.1 Alle parter skal deltage

Et direkte indgreb vil typisk handle om en enkelt eller få elever. Når det sker, er det vigtigt, at alle kolleger i teamet får besked om, hvad der er sket, så de er orienterede, når de kommer ind i klassen.

Alt efter situationens alvor må hjemmet og skolens ledelse orienteres og inddrages i det videre forløb. Der kan dog opstå situationer, hvor det hverken er formålstjenligt eller praktisk muligt at orientere alle parter om hver enkelt hændelse. F.eks. i en fase, hvor en elev ustandselig fremprovokerer sin egen udelukkelse fra undervisningen, uden at man akut kan finde relevante undervisningstilbud.

Hvis det er konstateret, at problemerne stammer fra barnets 'frie felt', altså uden for undervisningen, må de øvrige lærere – især gårdvagterne – og SFO inddrages. Ja, det kan endog komme på tale at inddrage chaufføren i en eventuel skolebus eller andre relevante voksne, der formelt er uvedkommende, men som reelt er betydende voksne. Naturligvis med respekt for de regler, der gælder ved fortrolige oplysninger.

Under helt særlige omstændigheder kan skolen og socialforvaltningen af hensyn til barnets tarv se sig nødsaget til at forsøge at løse problemerne uden om forældrene, hvis disse har afvist at medvirke til en løsning.

Der kan også opstå situationer, hvor hele klassen er i fokus. Er det tilfældet, inddrages alle forældrene, så de kan medvirke til at gøre status over, hvordan de opfatter klassen og elevernes sociale adfærd.

Læreren kan uden at nævne elevernes navne fortælle om aktuelle eksempler på elevernes opførsel. Forældrene kan dernæst få mulighed for at komme til orde med deres forventninger til, hvordan skolen og lærerne reagerer på uroen. Og samtidig giver skolen/lærerne udtryk for, hvilke forventninger de har til forældrene. Derefter kan parterne drøfte, om forældrene for eksempel i fællesskab skal reagere over for børnene.

Det kan undertiden være en fordel, hvis skolelederen leder et sådant møde.

Afhængigt af klassetrin kan eleverne deltage i mødet,

- Hvordan sikrer skolen, at lærerne om fornødent får mulighed for at underrette hinanden om vigtige konfrontationer i klassen?
- Har skolen udviklet en skabelon til støtte for forældremøder i klasser med for meget uro?
- Er skoleledelsen aktivt udfarende og ansvarstagede i forhold til forældregruppen i urolige klasser?
- Har skolen praksis for at diskutere opdragelse – og rollefordelingen mellem skole og hjem?
- Hvad gør skolen for at inddrage forældre, der bliver væk fra forældremøder?

5.2 Elever, der næsten altid forstyrrer

Folkeskolen skal være rummelig. Men enkelte elever forstyrrer så

meget eller kan være så truende – fysisk eller psykisk – at det er nødvendigt med en indsats alene mod den pågældende elev

Sådanne problemer kan løses, uden at problemet først er forsøgt løst sammen med klassen.

I de tilfælde er det vigtigt, at skolelederen inddrages med det samme. Han er den eneste, der har myndighed til at styre forløbet både over for eleven, forældrene og andre implicerede.

Skolen må derfor have en handleplan, der ud over ledelsen og de øvrige kolleger involverer PPR.

I første omgang kan løsningen i overensstemmelse med ordensbekendtgørelsen være at fjerne eleven fra klassen og i stedet tilbyde alternativ undervisning på fuld tid, indtil en anden ordning er fundet. Det kan være nødvendigt både af hensyn til eleven selv og til andre elever – og til lærerne.

Herved løftes ansvaret også op fra de implicerede lærere og klassen i forhold til elevens fortsatte tilstedeværelse i klassen. Det er sjældent nogen god løsning bare at flytte eleven til en anden skole eller klasse, selv om det i nogle tilfælde kan synes som eneste udvej.

Eleven har ret til undervisning, og det ideelle formål bør være at sluse eleven tilbage i sin klasse, hvis det er muligt. Det kræver et grundigt samarbejde med modtagende lærere og klassen. Før en tilbageslutning til den hidtidige klasse bør eleven vise tydelige tegn på positiv ændring.

Bekendtgørelsen til fremme af god orden giver her lærerne nogle rettigheder. Hvis læreren føler sig egentlig truet eller bliver udsat for vold, kommer det ind under definitionerne af krænkende adfærd eller vold. Her skal skolen senest den 1. april 2010 have en voldspolitik. Danmarks Lærerforening påregner i skoleåret 2009-10 i samarbejde med Lederforeningen at udsende en vejledning om vold.

For lærerne bør der derudover være supervision og vejledning som et tilbud til de implicerede lærere, ligesom der kan være brug for

vejledning om arbejdet med klassen, mens den pågældende elev er væk.

I de tilfælde, hvor læreren er blevet overbelastet og måske langtidssygemeldt af samme grund, kan det også være nødvendigt med hjælp til læreren som person. Her kan der rettes henvendelse til Danmarks Lærerforenings særlige rådgivning for medlemmer, der er ramt af psykiske arbejdsmiljøproblemer, Selve arbejdet med elever, der næsten altid forstyrrer arbejdet, falder uden for rammerne af denne pjece.

- Hvilken fast praksis og hvilket beredskab har skolen etableret omkring de næsten altid forstyrrende elever?
- Hvordan udmønter skoleledelsen denne del af sit ansvar?
- Har skolen en handleplan for tackling af vold og trusler om vold?

5.3 Lærerteamet og ledelsen af klassen

Hvis uroen er så udtalt, at der er behov for indgreb i en klasse, er lærerteamet krumtappen i beslutningen. Det gælder især i starten. Det er det samlede lærerteam og ikke bare den enkelte lærer, der skal reagere.

Teamet må gøre status og evt. revurdere de planer, der allerede ligger. Herved kan de få overblik over klassens kvaliteter og mangler – både gruppens og de enkelte individers.

Teamet må også diskutere deres opfattelse af lærernes autoritet, og om der er behov for at ændre ledelsen af klassen.

Som en start kan hver lærer f.eks. komme med sit bud på, hvad der skal til, for at klassen kan få styrket sit fællesskab. Det kan handle om at ændre undervisningen, satse mere målrettet på den følelsesmæssige og sociale læring og lave samværs- eller spilleregler i klassen. Men det kan også handle om at søge ekstra resurser.

Det er naturligvis vigtigt, at lærerne ser på sig selv og hinanden.

Måske kan de blive bedre til at forebygge og håndtere konflikter.

Teamet kan i den forbindelse også overveje, om andre personer eventuelt skal med ind i billedet, ligesom det kan være nødvendigt og gavnligt, at teamet får mulighed for mere systematisk at lære konfliktløsning.

Det er vigtigt, at alle de voksne omkring børnene er i dialog om, hvad de oplever og ser, så indsatsen kan hvile på et så godt oplyst grundlag som muligt – og blive koordineret. Uden forståelse for hinandens forskellige situationer og opgaver kan det være svært at trække på samme hammel og støtte hinanden.

- Hvor åbne er lærerne over for hinanden mht. uroproblemer?
- Hvordan støtter lærerne i teamet hinanden?
- Hvordan reagerer lærerteamet som kollektiv i forbindelse med indgreb?
- Hvor målrettet arbejder teamet med at organisere undervisningen?
- Er muligheden for uddannelse i konfliktløsningsmetoder overvejet?

5.4 Skoleledelsens konkrete beslutninger

Det er iflg. folkeskoleloven skolelederen, der har ansvaret for alle konkrete beslutninger omkring den enkelte elev. Derfor er det vigtigt, at lærerne orienterer lederen så tidligt som muligt i de situationer, der ser ud til at kunne udvikle sig til alvorlige adfærdsmæssige problemer. Jo tidligere lederen bliver inddraget, des bedre er hans muligheder for at handle effektivt. Og det er også alene skolelederen, der kan hjemsende og bortvise elever, arrangere hjemmeundervisning og lignende.

Skolelederen må tage ansvar og initiativ i de situationer, hvor der allerede har været gentagne tilfælde af uro. Den enkelte lærer bliver sårbar, når undervisningen ikke fungerer, og det er ikke lærerens opgave alene at finde en løsning, samtidig med at han/hun derved kan udsætte sig for kritik fra eleverne og deres forældre. Samtidigt er det vigtigt, at skolelederen markerer, at læreren ikke har eneansvaret, når noget kikker i klassen. Her har forældre og elever også et ansvar.

Det er også skolelederens ansvar, at der i fagfordeling og ved skemalægning er tænkt på et nødvendigt akutberedskab, hvis en lærer eller en gruppe lærere har behov for 'time out', f.eks. til at planlægge, hvad der nu skal ske.

Skolelederen skal også have mulighed for at kunne modtage supervision eller vejledning, så han bliver bedre i stand til at forebygge og håndtere konflikter – og støtte sit personale i stressituationer. På stærkt belastede, hærværksplagede skoler m.v. har nogle haft gode resultater med i en periode at arbejde efter hele det register af sanktioner, der beskrives i Bekendtgørelse om god orden. Flere af disse skoler har med held tilknyttet en socialrådgiver, der kan bistå med løsning af de mest komplicerede opgaver. Samarbejde med politiet via SSP-ordninger kan ligeledes opprioriteres i disse situationer.

- Er skoleledelsen offensiv i forbindelse med gentagen uro?
- Bruger ledelsen de sanktioner, som kun ledelsen kan bruge, i forhold til de groveste overtrædelser af skolens regler?
- Har skoleledelsen skabt et så trygt rum, at lærerne kan tale åbent om uroproblemer?

6. PPR må være smidig

Skal hjælpen fra Pædagogisk Psykologisk Rådgivning være effektiv, må PPR have en så stor kapacitet og smidighed, at den kan træde ind, når behovet er der. Arbejdet med at afhjælpe uro må således ikke forsinkes unødigt på grund af bureaukrati. Derfor må PPR også have resurser nok til, at der hurtigt kan ydes vejledning og rådgivning til de lærerteams, der har brug for det. I mange tilfælde er en mindre, men hurtig indsats nok til, at lærerne selv kan klare det videre forløb med succes.

PPR skal også sørge for, at der ligger planer klar til at få socialforvaltningen ind i billedet, hvis det er nødvendigt. Og lærerne skal kende mulighederne og proceduren i de tilfælde.

- Er PPR i stand til at give hurtig assistance til løsning af akutte problemer?
- Fungerer PPR passende ubureaukratisk?

7. Kommunen har det overordnede ansvar

Alle børn – med eller uden fysiske, psykiske og sociale handicap – har krav på undervisning inden for folkeskolelovens rammer. Kommunen har pligt til at sørge for, at der kan gives en ordentlig undervisning. Også uden for normalklassens rammer. Politiske udvalg og forvaltninger må derfor melde klart ud til bestyrelser og personale, at man ønsker et skolevæsen uden uro og mobning. Kommunen må også sørge for, at det er muligt at sætte intensivt ind i kortere eller længere tid over for enkelte elever og eventuelt deres forældre. Samtidig skal kommunen sikre de nødvendige foranstaltninger, når en elev skal sluses tilbage i klassen. Såvel for eleven med adfærdsproblemer som for klassen, eleven skal vende tilbage til.

Politikerne og forvaltningerne skal tænke folkeskoleloven og bekendtgørelsen om specialundervisning og anden specialpædagogisk indsats sammen. Hvis forvaltningen viser en klar holdning til den negative uros betydning for arbejdet i folkeskolen, vil det være et godt rygstød for den enkelte skole og de enkelte lærere, så de ikke føler, at de står alene med problemerne.

Problemerne kan blive yderligere aktualiseret, nu hvor kommunerne i forbindelse med projekt 'Klare Mål' skal lave delmål for, hvad eleverne normalt forventes at vide og kunne.

Sådanne læringsmål må kobles sammen med tilsvarende fastlagte kvalitetskrav til lærernes muligheder for at undervise og dermed til elevernes læringsmuligheder.

- Har kommunen forholdt sig konkret til undervisningsforstyrrende uro?

8. Processen, der aldrig slutter

Skolen har mange herrer, men kun én tjener – læreren/pædagogen. I de sidste mange år er der blevet stillet flere og flere krav til skolen og lærerne, mens det har knebet med den fornødne opbakning. Men det er vigtigt at skabe forståelse for, at læreren er en del af en dynamisk helhed. Alle omkring skolen må være med til at skabe et godt fundament under skolens hverdag.

Alle skal hjælpe til, så elever og lærere i fællesskab kan gøre skolen rummelig og skabe den givende uro, som travl og kvalificeret aktivitet medfører. Det er betingelsen for succes for alle elever. Der skal skabes netværker og handlingsplaner, så ingen børn falder igennem i de sociale fællesskaber, de indgår i. Tværtimod skal eleverne opleve, at hver eneste af dem får den optimale udvikling og livskvalitet ud af at gå i folkeskolen.

Det er særligt vigtigt at skabe og arbejde i disse netværk, fordi vi lever i en tid, hvor tendensen til opløsning af fællesskaber står i stor kontrast til folkeskolelovens krav om opdragelse og uddannelse til et demokratisk forpligtende fællesskab med selvværd og social kompetence hos den enkelte som mål.

I dag bliver barnet ofte beskrevet som et individ, der blot spejler sig i fællesskabet uden at medvirke til at give det kvalitet. Men ensidigt at dyrke denne børnekarakter strider mod folkeskolelovens intentioner. Det belaster arbejdsklimaet og underminerer lærernes indsats for at udvikle børnenes demokratiske kompetencer – og dermed deres evne til at forpligte sig i fællesskabet.

Rummelighed og kvalitet kræver, at alle deltager aktivt og giver deres bidrag til udvikling af fællesskabet i uddannelsesprocessen.

9. Eksempler på urofaktorer, som skolen kan påvirke

Som beskrevet i indledningen vil der næsten altid være mange årsager – på flere niveauer, når en skoles uroproblemer vokser sig for store. Noteret i punktform kan det f.eks. dreje sig om

Kommunen

Manglende tværkommunal uropolitik.

Manglende pædagogiske målsætninger og handleplaner på institutionsområdet.

Utilstrækkelige resurser til skolen.

Nedskæringer på specialundervisningen.

For høje klassekvotienter.

Urealistiske rummelighedsvisioner.

Utilstrækkelig prioritering af PPR.

Mangel på foranstaltninger til nødvendig segregering.

Mangel på tilbageslutningsforanstaltninger.

Skolen generelt

For lav prioritering af uroproblemer.

Privatisering og tabuisering af uroproblemer.

Uklare retningslinjer, manglende beslutninger.

Mangel på fælles, forpligtende retningslinjer.

Manglende pædagogiske målsætninger og handleplaner på institutionsområdet.

Manglende inddragelse af eleverne, når retningslinjerne udformes.

Utilstrækkelig inddragelse og orientering af forældrene om retningslinjernes udformning, indhold og betydning.

Manglende akutberedskab over for uro, der forstyrrer undervisningen.

Manglende, utilstrækkelige eller langsommelige sanktioner, når elever bryder samværsreglerne.

For små klasselokaler og for høje klassekvotienter.

Klassedannelser uden fornøden inddragelse af viden fra andre ved skolestarten.

Manglende mulighed for tolærer-ordninger eller -holddannelse.

Utilstrækkelig og/eller ukvalificeret vikardækning.

Mangel på fysiske muligheder til at variere undervisningens

tilrettelæggelse og organisering, herunder brug af regulerbare enmandsborde/-stole i uroplagede klasser.

Ringe og/eller utilstrækkelige undervisningsmaterialer.

Dårligt fysisk arbejdsmiljø, især for højt støjniveau og dårligt indeklima.

Mangel på udfoldelsesmuligheder for eleverne i frikvartererne.

Mangel på afsat tid til ekstra forberedelse mv. til lærere med megen undervisning eller særligt uroplagede klasser.

Utilstrækkelig afsætning af ressourcer til tilsyn.

Ledelsen

Usynlighed over for eleverne.

For høj tolerancetærskel over for uro.

Manglende indgriben i akutte situationer.

Utilstrækkelig medleven og indsigt i skolens konkrete dagligdag.

Manglende omsorg for og informering af nyansatte lærere.

Konfliktkyhede i relation til stærkt urolige elever og deres forældre.

Utilstrækkelig sanktionering over for elever, der overtræder skolens regler.

Manglende præcisering af uropolitikken over for kommende forældre ved skolestart.

Mangel på imødekomende åbenhed i relation til lærere med uroproblemer.

Mangel på konkret støtte til lærere med uroproblemer.

Utilstrækkelig kommunikation med og mangel på krav til PPR.

Mangel på samarbejde med institutionerne.

Mangel på samarbejde mellem skoler ved elevens skoleskift.

Hyppig omlægning af lærerbesætning på/undervisning i den enkelte klasse pga. planlagt lærerfravær/afspadsering.

Uhensigtsmæssig fordeling af lærernes arbejdsopgaver.

Utilstrækkelig sikring af lærer kvalifikationer i forhold til fag og klasser.

Lærerne

Manglende indbyrdes solidaritet med pressede kolleger.

Uhensigtsmæssig konflikthåndtering.

Uensartet håndhævelse af fælles retningslinjer.
Manglende konsekvens i omgangen med eleverne.
Mangel på rutiner i klassens dagligdag.
Urealistiske forventninger til børnenes ansvarsbevidsthed.

Utilstrækkelig forberedelse og efterbehandling af undervisningen.

Uhensigtsmæssigt indrettede klasseværelser.

Manglende inddragelse af eleverne i planlægning og gennemførelse af undervisningen.

Utilstrækkelig opmærksomhed omkring den enkelte elevs forudsætninger og behov.

Utilstrækkelig bredde og variation i valg af undervisningsmaterialer.

10. Metoder og materialer

Der er de seneste år udviklet en række metoder og materialer til arbejdet med kvalificering af elevernes sociale kompetence, lærerens undervisnings- og personlige kompetence, forældrearbejdet og meget mere. Der er i teksten nævnt forskellige begreber, der refererer til metoder og materialer i arbejdet med dette.

Danmarks Lærerforening

Vandkunsten 12
1467 København K
www.dlf.org

Danmarks Lærerforening
Vandkunsten 12
1467 København K
www.dlf.org

ISBN 87-7921-074-0